

Seinäjoen museot

Maaseudun rakennusperintö paikallisena voimavarana -hanke

Mia Kellberg-Hakala

Lasten ja nuorten arkkitehtuuripajat osana hanketta

Arkkitehtuuri ja arkkitehtuurikasvatus

Arkkitehtuuri on tilan taidetta ja merkityksellisiä paikkoja. Arkkitehtuuriksi usein mielletään se osa rakennetusta ympäristöstä, joka on hyvin suunniteltua ja koetaan onnistuneeksi. Arkkitehtuuria eli rakennustaidetta pidetään visuaalisena taiteenlajina, jolla on vahva yhteys käytäntöön, toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Vuonna noin 25 eaa roomalainen arkkitehti Vitruvius kirjoitti jo arkkitehtuurin päämääristä ”venustas, firmitas, utilitas” eli kauneus, kestävyys ja käyttökelpoisuus. (Arkkitehtuurin ABC, löytöretki rakennettuun ympäristöön, SAFA , 2014, s. 15-18)

Monesti ajatellaan, että arkkitehtuurin kokeminen on visuaalinen aistikokemus. Arkkitehtuurin kokemiselle on kuitenkin tyypillistä kehollisuus ja moniaistinen kokeminen. Arkkitehti Juhani Pallasmaa on todennut: ”Arkkitehtuuri on ilmiönä kompleksinen. Se on samaan aikaan käytännöllistä ja metafyyistä, hyödyllistä ja runollista, teknistä ja taiteellista, taloudellista ja eksistentiaalista, ja kollektiivista ja yksilöllistä toimintaa.” (Kohtaamisia, Pallasmaa Juhani, 2014, s. 141.) Arkkitehtuuri on myös meidän elinympäristöämme, osa arkeamme. Rakennettua ympäristöämme, arkkitehtuuria voidaan tarkastella sosiaalisena, kulttuurisena, kulttuurihistoriallisena tai yhteiskunnallisena ilmiönä.

Päivi Granön ja Hanna Niinistön artikkelissa puhutaan ihmisen kokonaisvaltaisuudesta, joka on tiivistetty kolmeen ulottuvuuteen: tajunnallinen ajattelu ja tietoisuus, kehollinen kokemuksellisuus sekä kolmantena ihmisen elämänpiiri ja siihen liittyvät yhteydet. (Esteettinen elämys ja kokemus lasten taidekasvatuksen perustana, Granö, p & Niemistö, H., 2022, s. 50.) Arkkitehtuuri ja sen kokeminen ja hahmottaminen ovat yhteydessä näihin kaikkiin. He myös kertovat esimerkissään, kuinka lapset museovierailullaan tutkivat rakennusta ja oli havaittu, kuinka tilanteessa visuaalinen kokemus yhdistyy tuntoaistiin, kehon kokemuksiin sekä tunteisiin. (Esteettinen elämys ja kokemus lasten taidekasvatuksen perustana, Granö, p & Niemistö, H., 2022, s. 49.) Tämä esimerkki kuvaa hyvin, kuinka suuri merkitys rakennetulla ympäristöllä luonnon lisäksi on elämässämme, vaikka emme sitä aina huomaa havainnoida.

Arkkitehtuurikasvatus on monelle vieras taidekasvatuksen suuntaus. ”Arkkitehtuurikasvatus on lyhyesti ilmaistuna arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön teemojen ja käsitteiden tunnetuksi tekemistä maallikoille.” Kaisa Sjöval kiteyttikin maisterintyössään lisäten vielä: ”Arkkitehtuurikasvatukseen kuuluu myös arkkitehdin työn tunnettavaksi tekeminen, mutta sen tavoite ei ole tehdä lapsista arkkitehtejä.” (Suunnittele, rakenna, leiki, opi: Arkkitehtuurikasvatuksen suuntaviivoja Arkkitehtuurimuseon työpajatoimintaan, Sjöval Kaisa, 2017, s. 29-30.)

Arkkitehtuurikasvatuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään, hahmottamaan arkkitehtuuria, meitä ympäröivää elinympäristöä ja sen merkitystä käyttämällä eri ikäisille sopivia tapoja kohdata arkkitehtuuria.

Arkkitehtuuri on loputon aarrearkku, tuoden monenlaisia mahdollisuuksia arkkitehtuurikasvatuksen toteuttamiseen. Jokainen arkkitehtuurikasvattaja ammentaa tuota aarrearkkua tavallaan, sillä jokainen arkkitehtuurikasvattaja kokee arkkitehtuurin tavallaan. Eli koska arkkitehtuuri on ilmiönä kompleksinen, ilmiön moninaisuuden vuoksi, ei ole olemassa vain yhtä arkkitehtuurikasvatusta tai yhtä tapaa tehdä sitä. (Suunnittele, rakenna, leiki, opi: Arkkitehtuurikasvatuksen suuntaviivoja Arkkitehtuurimuseon työpajatoimintaan, Sjöval Kaisa, 2017, s. 29.) Ja koska koemme arkkitehtuurin niin monin aistein ja arkkitehtuuri on yhteydessä kaikkiin kolmeen ihmisen ulottuvuuteen, arkkitehtuurikasvatusta voidaan tehdä pitäen näitä lähtökohtana ja se luo monia näkökulmien variaatioita lähestyä arkkitehtuuria ja sen teemoja.

Arkkitehtuurikasvatuksen tavoitteena on auttaa ihmisiä, niin lapsia kuin aikuisiakin, hahmottamaan elinympäristöämme, sen merkityksiä ja vaikutusta. Auttaa arvostamaan ja ymmärtämään rakennettua ympäristöämme ja sitä ympäröivää luontoa, oppia vaalimaan ja vaatimaan esteettisesti kaunista ja toimivaa ympäristöä huomioiden sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen merkityksellisyys ja kestävän kehityksen periaatteet. Se tukee oman elävän suhteen syntymistä ympäröivään elämämpiiriimme, sen kokemuksellisuuteen ja kuulumista osaksi ympäröivää avaten myös tapoja vaikuttaa. Koetut tilat muuttuvat merkityksellisiksi paikoiksi ja ihminen aktiiviseksi osallistujaksi kokemuksen ja toiminnan myötä. Arkkitehtuurikasvatus pyrkii herättämään uteliaisuutta ympäröivää kohtaan. Arkkitehtuurikasvatus tukee oman luovuuden, kädentaitojen ja ongelmanratkaisukyvyyn kehittymistä ennen kaikkea leikin ja seikkailun avulla tuoden iloa kaiken ikäisten elämään.

Arkkitehtuuripaja

Arkkitehtuuripaja on työpaja, jossa erilaisten tehtävien avulla tutustutaan arkkitehtuuriin, arkkitehtuurin eri elementteihin, tiloihin, paikkoihin, näkymiin, reitteihin. Arkkitehtuuria, sen osa-alueita ja teemoja voidaan lähestyä monin eri tavoin käyttäen poikkitaiteellisia, kehollisia ja kokemuksellisia keinoja.

Arkkitehtuuripajoissa paneudutaan kulloiseenkin teemaan aiheeseen sopivin keinoin, ja ratkaistaan annettu teema toteuttaen tehtävä oma kokemus ja ratkaisuajatus pohjana omia taitoja käyttäen ja kehittäen eli omaan luovaan prosessiin pohjautuen.

Kokemuksellisuus arkkitehtuurissa

Arkkitehtuurin kokeminen on kehollinen ja moniaistillinen kokemus ja jokaisella omanlaisensa. Liikkuminen mahdollistaa tilan kolmiulotteisen kokemuksen. Liikuttaessa tilaa tarkastellaan eri suunnista. Tila näyttää ja tuntuu erilaiselta riippuen siitä, missä kokija on. (Arkkitehtuurin ABC, löytöretki rakennettuun ympäristöön, SAFA, 2014, s. 26)

Tila ja paikka ovat vaikea erottaa toisistaan. Kun tila herättää tunteen, tilaan liittyy ihmisen kokemus tilasta, saa tila silloin merkityksen. Silloin tila ja sijainti muuttuvat paikaksi. Paikalla on paikan henki, genius logi, joka viittaa paikan tunnelmaan, luonteeseen, henkeen. Kaikilla paikoilla on oma henkensä, joillakin lähes huomaamaton ja toisilla niin voimakas, että se herättää unohtumattoman kokemuksen. (Arkkitehtuurin ABC, löytöretki rakennettuun ympäristöön, SAFA, 2014, s. 18-25)

Kokemukseen vaikuttavat muun muassa oma historia ja omat kokemukset, ihmiset ympärillä ja niiden luoma yhteisö ja tunnelma, sekä erityisesti se, että kokeeko olon turvalliseksi. Kokemukseen vaikuttaa myös oma olo, väsy, nälkä, ilo, ujous, rohkeus ja niin edelleen, eikä se ole vakio vaan hetkessä muuntuva. Kokemukseen vaikuttavat monet yksilön sen hetkiset ja menneet kokemukset mielen, turvan ja kehon tasolla, mutta myös kokemukset aiemmin koetuista tiloista, arkkitehtuurista ja sen elementeistä. Esimerkiksi valoisuus-pimeys-varjot, tilan koko ja muoto, kaiku, pehmeys-kovuus, värit ja sen valöörit vaikuttavat kullakin eri tavoin herättäen erilaisia tuntemuksia omiin aiempiin kokemuksiin ja sen hetkiseen oloon liittyen. Kokemus muodostuu siis kehollisesta ja moniaistillisesta tilakokemuksesta sekä tunteista, mitä tila herättää. (Arkkitehtuurin ABC, löytöretki rakennettuun ympäristöön, SAFA, 2014, s. 26) Tästä hyvin avaava esimerkki oli yhden alaluokan oppilaan kokemus Lakeuden Ristin kirkkosalista pelottavana. Kun hän kertoi enemmän tuntemuksiaan, selvisi, että asiaan liittyi kokemus läheisen hautajaisista ja siihen ja menetykseen liittyvistä tunteista.

Kokemukseen pohjautuva arkkitehtuuripaja

Hankkeessa tavoitteena on ollut lähiympäristön ja sen merkityksellisyyden esille nostaminen. Hankkeeseen kuuluneeseen kiertävän näyttelyn kohteita lähestytään sekä rakennustaiteellisesta että kokemuksellisesta näkökulmasta. Tutkimustiedon lisäksi paikallisia osallistavat muistelutyöpajat ja lasten arkkitehtuurityöpajat tuovat kokonaisuuteen kokemuksellisuuden näkökulman. Tähän hankkeen lähtöajatuksen pohjautuen tehtäväni oli luoda kokemuksellisia arkkitehtuuripajoja, joissa rakennuksia ja kaupunkitiloja lähestytään sekä rakennustaiteellisesta että kokemuksellisesta näkökulmasta.

Pajojen suunnittelunlähtökohtana oli löytää erilaisia tapoja lähestyä kokemuksellisuutta. Ajatuksena oli myös käyttää lasten avoimuutta kokeilla tavallaan leikin tavoin erilaisia lähestymistapoja. Lapsilla ei ole ennakkoluuloja, että olisi vaikea esimerkiksi kohdata tunteita ja omaa kokemusta, sillä eihän heillä ennestään ollut kokemusta arkkitehtuuripajasta, jonka lähtökohtana on kokemuksellisuus. Tärkeää oli siis luoda tunnelma, että tämä on aivan tavallista ja hyvinkin konkreettista. Pajoja pohjustaakseni tutustuin muun muassa aistimuksista, väri havainnoinnista, tilan kokemisesta, kuuloaistista kertovaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin sekä mietin, miten näitä kokemuksia voitaisiin havainnollistaa.

Kokemus ja kokemuksellisuus arkkitehtuurissa on abstrakti asia ja tehtäväni oli arkkitehtuuripajoissa mahdollistaa tilakokemus, mahdollisuus kohdata ja kokea

ympäröivää arkkitehtuuria, rakennuksia ja kaupunkitilaa, sekä löytää keinoja ilmaista omaa kokemusta suhteessa ympäröivään arkkitehtuuriin.

Tavoitteenani oli löytää arkkitehtuuripajoihin erilaisia tapoja havainnoida ympäristöä sekä omaa suhdetta ympäristöön.

Tarkoituksena oli myös eri aistien runsas käyttö sekä erityisesti omien tunteiden kohtaaminen, niiden sanoittaminen ja ilmaisu, itsensä ja kokemuksen ilmentäminen. Tavoitteena pajojen suunnittelussa oli tehdä niistä sellaisia, että jokainen kokisi, että oma kokemus on oikein ja sallittu ja että on turvallinen olo ilmaista itseä ja omaa kokemusta ja ilmaista se omalla tavallaan tehtävän puitteissa.

Tärkeä lähtökohta luodessani kokemuksellisen arkkitehtuuripajan tehtäviä, oli muistaa se, että kokemuksellisuus on hyvin henkilökohtainen eli herkkä asia. Tärkeää pajoja ajatellen oli suunnitella ne niin, että ohjaaja pystyy olemaan itse sydäimestä käsin avoinna osallistujille ja kohtaamaan pajalaiset kunnioituksella ja kunkin kokemusta arvostaen eli ohjaajan tulee osata huomioda erilaiset ihmiset herkkyydellä.

Hankkeen arkkitehtuuripajojen avulla toivotaan paikallisyhteisöjen havahtuvan rakennetun ympäristön arvoille ja tukevan kestävää ympäristösuhdetta, paikkaan kuulumisen tunnetta. Se myös kannustaa ympäristön havainnoimiseen ja kokemiseen moniaistisesti, paikkojen tilallisuutta, fyysisyyttä ja aistimuksellisuutta hyödyntäen.

Hankkeessa tehtävänäni oli suunnitella arkkitehtuuripajoja, joissa keskitytään tilan ja paikan kokemiseen eri aistein ja luoda mahdollisimman monenlaisia toteutustapoja. Hankkeen puitteissa suunnittelemani arkkitehtuuripajoja pilotoitiin eri paikkakunnilla. Arkkitehtuuripajojen suunnitteluprosessi oli itse itseään kehittävä projekti, keräten kustakin pajasta oppia, millä voidaan parantaa seuraavassa paikassa toimintaa.

Arkkitehtuuripajojen järjestäminen

Arkkitehtuuripajojen paikkakunnat valikoituivat hankkeessa osallisina olleiden tahojen paikkakuntien mukaan. Kohderyhmät, ikäryhmät, joille pajoja kullakin paikkakunnalla järjestettiin, valikoituivat sen mukaan, mikä pajatehtävä sopisi kyseisiin arkkitehtuurikohteisiin ja että pajoja olisi eri paikkakunnilla eri ikäisille lapsille ja nuorille.

Osallistuvat ryhmät, joita lähestyin, löytyivät etsimällä pajapaikkakunnan alueen toimijoita eli läheisiä päiväkoteja, ryhmäpäiväkoteja, avoimia päiväkoteja, kerhoja, esikouluja, kouluja, seurakuntien lasten- ja nuortentoimintaa, taidekouluja, taidemuseoita, museoita. Joistakin mahdollisista toimijoista antoivat vinkkiä hankkeessa toimineet paikkakuntakohtaiset yhteistyötahot. Lähestyin suoraan päiväkotien ja esikoulujen johtajia, koulujen rehtoreita ja kuvataideopettajia paikkakunnasta riippuen. Jokaisella paikkakunnalla arkkitehtuuripajat otettiin kiinnostuneina vastaan ja osallistuva taho, arkkitehtuuripajojen kokeiluryhmät, löytyivät ensi soitolla. Päiväkotien ja koulukohtaisesti he sopivat osallistuvan ryhmän tai ryhmät opettajan ja oppilaiden kiinnostus huomioiden. Osallistuvia ryhmiä olisi

tullut useampia, mutta tässä hankkeessa oli tarkoitus ideoida ja pilotoida suunnitellut pajat, ei tarjota esimerkiksi koko ikäryhmälle kyseisiä pajoja.

Arkkitehtuuripajojen ajankohta soviteltiin niin, että eri ikäluokkien pajat saatiin soviteltua samalle päivälle. Jos mukana oli pajoja alle kouluikäisille, sovittiin ensiksi heille sopivin ajankohta huomioiden ruoka- ja päiväuniajat. Kouluikäisten paja-aikataulut sopeutettiin heidän lukujärjestyksiinsä. Ala-asteikäisillä huomioitavaa oli lähinnä, että pajan ajankohta oli lukujärjestyksen päiväaikataulun sisällä huomioiden ruokailuajankohdan. Yläaste- ja lukioikäisillä arkkitehtuuripajan ajankohdan sijoitettiin kuvataiteen opetustuntien ajankohtaan. Sopiva päivä valikoitui käytettävissä olevan tilan vapaana olon, osallistuvan ryhmän ja ohjaajan aikataulut sovittamalla. Käytännössä lähtökohta oli ohjaajan aikataulu, eli sieltä valikoituneille vapaille päiville varattiin tila ja soviteltiin ryhmien aikataulut.

Yhteistyötahot

Yhteistyötahojen löytyminen oli helppoa. Yllättävän helposti sujui myös pajojen aikataulutus, vaikka muuttujia asian suhteen oli useita. Joskus haasteita toi yhteydenpito eri osallistujaryhmiin eli välillä vastauksia sai odottaa ja toisaalta myös ohjaajalla oli samaan aikaan muita töitä, joiden takia ei välttämättä aina pystynyt vastata heti. Joillakin paikkakunnilla oli myös niin monia toimijoita, osallisia, että välillä tiedonkulku katkesi ja esimerkiksi ovet eivät olleetkaan auki, vaikka oli sovittu. Mutta kaikki asiat sain hoidettua niin nopeasti ja hyvin, että eivät vaikuttaneet arkkitehtuuripajojen toimintaan ja onnistumiseen. Tärkeää on varata riittävästi aikaa, jos sattuu jotain erikoista. Apua pyysin erilaisilta tahoilta ja sain monilta tahoilta. Rakennusvalvonnasta ja seurakunnalta sain rakennusten piirustuksia, kaavoituksesta kaupunkikartat tulosteina ja toimitettuina, tilat seurakunnilta ja kaupungeilta, vahtimestarit tai muu henkilökunta avusti pöytien ym. kaluston hankinnassa ja järjestelyissä sekä avasivat ovet tarvittaviin rakennuksiin ja tiloihin, seurakunnat, koulut, päiväkodit, iltapäiväkerhot, avoimet päivähoidot, kaupungit auttoivat löytämään oikeat henkilöt tilojen ja osallistuvien ryhmien suhteen. Kontaktit ovat monenlaisia, kun toimitaan eri paikkakunnilla, joiden henkilöt ovat itselle vieraita ja tilatkaan eivät yleensä käytössäsi eikä eivät suunniteltu pajatoimintaan. Mutta tilat joustavat ja ihmiset järjestelevät ja saadaan aikaan onnistuneita kokonaisuuksia yhteistyössä.

Yhteistyö eri tahojen kanssa oli mielekästä ja miellyttävää. Kaikki halusivat auttaa omalta osaltaan ja olivat innostuneita, että tällaisia tapahtumia järjestetään lapsille ja nuorille kyseisellä paikkakunnalla. Loppujen lopuksi, yhteydenpito oli mielestäni melko sujuvaa ja kaupunkien, seurakuntien ja rakennusten henkilökunta olivat ilolla auttamassa ja järjestelemässä asioita pajojen onnistumiseksi.

Tilat ja materiaalit

Arkkitehtuuripajojen tilat valikoituivat kaupungeittain huomioiden Elsi Borgin ja Alvar Aallon suunnittelemat arkkitehtuurikohteet, yksittäisen rakennuksen tai keskuksen ympäristöineen. Arkkitehtuuripajat järjestettiin Jyväskylässä Elsi Borgin

suunnittelemassa Taulumäen kirkossa ja sen pihapiirissä. Alajärvellä alle kouluikäisten arkkitehtuuripajassa tutustuttiin ulkoa päin kävellessä Aalto -keskuksen rakennuksiin ja ympäristöön, kokonaisuuteen, havainnoiden rakennuksia ja niiden suhteita toisiinsa, erityisesti keskittyen kaupungintaloon, jossa vierailimme myös sisällä. Koululaisten tehtävässä keskityttiin keskustan kaupunkitilaan miettien uusia, täydentäen kaupunkitilan tyhjiä paikkoja luoden uusia toimintoja ja miettien niille sopivan paikan ja rakennuksen sopeutta sen nykyrakentamiseen.

Työskentelytilana oli kirjaston sali. Seinäjoella arkkitehtuuripajan tilana oli Lakeuden Ristin -kirkon kirkkosali, johon ala-astelaisten pajan tehtävä myös liittyi.

Yläasteikäisten ja lukiolaisten vierailukohteina oli koko Aalto -keskuksen ympäristö. Ähtärin arkkitehtuuripajat järjestettiin Pirkanpohjan taidekeskuksen pihapiirissä ja pajatilana oli Elsi Borgin suunnittelema sininen talo. Esikouluikäisten ja koululaisten pajan tehtävä liittyi taidekeskuksen tonttiin. Hankkeen arkkitehtuuripajat keskittyivät arkkitehtuurin kokemuksellisuuteen, joten oli erityisen tärkeää, että saisimme pitää arkkitehtuuripajat näissä kohteissa. Lähestyin seurakuntaa ja kaupunkia etsimällä yhteystiedot ja ottamalla yhteyttä. Luvat tilojen käyttöön järjestyivät helposti, sillä aihe, kokemuksellisuus ja tilankäyttö koettiin mielekkäiksi. Ainoastaan Alajärvellä tilankäytössä tuli muutos eli arkkitehtuurin pajapaikaksi sovittu kaupungintalon valtuustosalin vaihtui kirjaston saliin. Mutta se oli varmasti hyvä ratkaisu, sillä valtuustosalissa on niin monenlaista suojattavaa suhteessa käytössämme olleeseen tilaan. Nykyinen tila oli pajatoiminnan järjestelyille toimiva, helpommin hallittavissa ja huolehdittavissa. Tilojen käytön suhteen olennaista oli huolehtia tilassa työskennellessä pintamateriaalien ja kalusteiden suojaukset, koska pajoissa maalattiin, liimattiin, leikattiin eli kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten suomat puitteet tulee siltä osin kohdata arvokkaasti ja huomioiden.

Käytössä olleet tilat on suunniteltu täysin toiseen käyttöön kuin arkkitehtuuripajojen käyttöön. Se tuo huomiotavia asioita pajan järjestelyjen suhteen. Tiloissa tarvittavat suojaukset tulee miettiä huomioiden lattiat, seinät ja kalusteet. Näiden tilojen kalustus ei välttämättä riitä arkkitehtuuripajan toimintaan eli tarvittaessa on tuotava pajaan osallistuville työskentelypöydät ja istuimet. Tarvitaan myös pöytiä, joille voidaan sijoittaa käytössä olevat materiaalit ja välineet.

Pajoissa voidaan tarvita vettä akvarellien maalaamiseen, siveltimien pesemiseen akvarelleilla tai akryyli-maaleilla maalatessa, siivoukseen ja käsien pesemiseen. Eli on huomioitava, onko vesipiste käytettävissä ja millainen vesipiste, sillä rakennuksen kaikki tilat ovat osana arvokasta arkkitehtuuria ja on tärkeä huomioida, että myöskään pesupisteillä rakennus ei saa tahroja, joita ei pystytä poistamaan. Kun vesipiste oli kaukana, varasin suuren määrän puhtaita siveltimiä. Käytetyn siveltimen sai jättää aina siihen tarkoitukseen varattuun muoviseen rasiaan ja kävin itse pesemässä siveltimet joko pajan välissä tai lopuksi. Joskus varauduin myös ottamalla mukaan vesikanisterin. Siivoustilan vesiallas usein hyvä sivellinten pesemiseen, wc-tilat yleensä osa arkkitehtonista kokonaisuutta. Pahvinen kertakäyttölautanen monissa tilanteissa akryyli-maaleille hyvä alunen, sillä silloin maalialusia ei tarvitse pestä ja vähentää sotkuriskejä. Käsienpesemisen jälkeen myös huolehdittava, että allas, hanat, seinät ja lattia saa maalityhroja eli hyvä ohjeistus ja loppusiivous ovat tärkeitä. Maalien astioiden ja siveltimien kanssa on tärkeää muistaa ohjeistaa, että

niitä ei säilytetä pöydän reunalla vaan keskemällä, sillä pudotessaan ne sotkevat laajalti ja joka paikkaa ei pysty suojaamaan, kaikkeen ei pysty ennakkoon varautumaan.

Eri arkkitehtuuripajoihin tarvitaan erilaisia materiaaleja ja välineitä. Tilan omistajan kanssa tulee ennakkoon sopia, voidaanko tilassa esimerkiksi maalata. Ja koska pajatehtävät eivät ole vakio kerhotilassa, tulee kaikki kuljettaa paikalle ja pois. Kuljettamiseen ja säilömiseen vaadittu tilantarve on välillä suuri, joka huomioitava pajan eri vaiheissa.

Jokainen tila on erilainen toiminnallisilta puitteiltaan. Joissakin tiloissa on vähän pistorasioita ja ne ovat etäällä eli täytyy varautua määrällisesti ja pituudeltaan riittävin jatkoroikin ja lisäpistorasioiden kuumaliimauksen takia.

Teokset tarvitsevat tilaa kuivua. On mietittävä, missä ja miten teokset kuivatetaan ja miten ne siirretään. Akvarelleja ei voi siirtää märkinä koska kuva muuttuu värien liikkuessa ja vaikuttaa lapsen, nuoren ilmaisuun. Olisi hyvä olla käytössä puulevyt, joille akvarellipaperit teipataan ennen maalaamista, niin ovat vaakatasossa siirrettävissä kuivumaan. Muussa tapauksessa tarvitaan riittävästi tilaa jättää akvarellit paikoilleen ja miettiä aikataulutusta ja toimintaa pajassa niin, että ei tarvitse märkinä irrottaa ja siirtää. Hankkeen arkkitehtuuripajoissa kolmessa pajassa oli varattu kullekin lapselle kaksi työpistettä, akvarellimaalaukseen ja rakenteluun ja kahdella kerralla akvarellimaalauksen jälkeen liikuttiin tilassa, niin teos sai jäädä kuivumaan. Myös pienoismallit voivat olla haastavia siirtää, jos ovat kesken eivätkä vielä tukevia, tai jos liimaukset eivät ole vielä kuivaneet tai jos maalaukset yhä märkiä. Täytyy myös huomioida, missä teokset säilytetään seuraavaa kertaa varten, jos useamman kerran paja. Huomioitavaa myös, että teoksia säilytettäessä niiden alla on suojaliinat. Jos teokset tulevat näyttelyyn, tulee myös selvittää, missä teoksia säilytetään näyttelyyn saakka ja kuka ne siirtää.

Vaihtuvat tilat vierailta paikkakunnilla tuovat toki välillä haasteita, jos tila ei vastaakaan kaikkiin tarpeisiin. Mutta aina asioita saadaan sovellettua, joustettua ja ratkaistua eikä mitään ylitsepääsemätöntä tapahtunut. Henkilökunta usein oli mielellään myös apuna ratkaisemassa toimintaa ja vieraileva paja voi vaatia joustoa ja kekseliäisyyttä välillä myös tilan omistajataholta.

Kaikki pajoihin tarvittavat materiaalit ja työvälineet pakataan, kuljetetaan, puretaan, asetellaan esille, puhdistetaan ja huolletaan, säilytetään, pakataan ja puretaan. Materiaalien kuljetus vaatii aikaa, tilaa ja välineitä arkkitehtuuripajoissa, joiden tilana jokin vaihtuva kohde, tuo omat lisänsä materiaalien suhteen. Kantamisessa kannattaa huomioida myös ergonomia sekä saan tuomat haasteet.

Turvallisuus

Pajan toiminnallinen turvallisuus on tärkeä huomioida. Tulee pohtia kunkin pajan mahdolliset vaaratilanteet ja miettiä, kuinka niitä voidaan välttää ohjaten, opastaen ja ennakoiden. Tekemistä, välineitä ja materiaaleja ei tarvitse pelätä vaan ohjata niiden käytön suhteen ja kannustaa. Lapset kyllä oppivat ja rohkaistuvat, mutta aikuisella on rooli ohjata esimerkiksi ja ohjeistaa käyttö, sekä tukea kunkin lapsen

tahtotilaa antaen myös mahdollisuuden edetä varovasti avustettuna. Pajoissa on tärkeä saada aikaan luottamus, uskallus tehdä ja oppia itseään kuunnellen, ymmärrys rauhoittua tekemiseen ja tukea hyvää tunnelmaa.

Esimerkiksi saksien ja kuumaliimapyssyjen käytön ohjeistus on tärkeää, samoin jos mattopuukko on pajalaisten käytössä. Tämän hankkeen arkkitehtuuripajoissa mattopuukko ei ollut lasten ja nuorten käytössä. Pajan ohjaaja tai joku muu leikkasi tarvittaessa mattopuukolla. Mattopuukko oli ohjaajalla säilytyksessä pajalaisten tavoittamattomissa. Ohjeistuksen avulla pyritään ennakoidaan ja välttämään vaaratilanteet ja vahingot.

Aluksi tulee kertoa saksien kuljetuksesta ja säilytyksestä, sillä turvallisuus asiat eivät aina pysy mielessä ja on tärkeää kerrata. Eli saksia kuljetetaan ja säilytetään kiinni, aukinaiset terät eivät saa osua sähköjohtoihin leikaten, saksilla leikataan vain paperia, ei ilmaa tai kohti kaveria, eikä myöskään puuta tylsymisen ja terien vääntymisen vuoksi.

Kuumaliimapyssyn käyttö tulee myös ohjeistaa ja miten toimia, jos liimaa osuu iholle. Sulaneenkuuman kuumaliiman osuessa ihoon, lasketaan kuumaliimapyssy ripeästi, mutta rauhallisesti ja turvallisesti suojaliinalle (ei heitetä holtittomasti, sillä se voi osua itseen tai toisiin polttaen pahemmin). Näppästään iholle osunut liimatippa esimerkiksi toisen käden kynnellä mahdollisimman nopeasti pois ja laitetaan osuman saanut kohta kylmän veden alle hetkeksi. Hoidetaan lisätoimenpitein, jos tulee vaativampi palovamma.

Suurin osa jo nelivuotiaasta alkaen oppii käyttämään kuumaliimapyssyä aikuisen avustamana. Kuumaliimapyssyn käytössä tulee huomioida lapsen taitotaso, sen hetkinen jaksaminen keskittyä, oma tahtotila ja rohkeus. Pääsääntöisesti koululaisten kanssa pystytään käyttämään kuumaliimaa. Voi olla myös työpiste, jossa aikuisen kuumaliimapyssyn käyttäjän luona käydään tekemässä liimaukset ja silloin pöydissä voi olla käytössä puuliima ja maalarinteippi. Kuumaliima kuivuu puuliimaa nopeammin ja siksi sitä on monesti mielekästä käyttää pienoismallia rakentaessa.

Kuumaliimankäytön ohjeistuksessa tärkeä muistuttaa, että liimaa tarvitaan vain vähän, se on pitävää ja kuivuu nopeasti ja kun liimaa käyttää vähän palovammariskit vähenevät, kun sitä kuivuvaa liimaa ei työssä lammikkoina. Liimatta kuumaliimapyssyä ja teosta pidetään suojaliinan päällä, niin mahdollinen valuva liima ei putoa syliin. Kun liimattavasta esineestä pidetään kiinni, on käsi liimattavan kohdan yläpuolella, niin liima valuessa ei putoa käden päälle vaan suojaliinalle. Arkkitehtuuripajassa tulee olla pieni ensiapu tarpeisto palovammoja ja haavoja varten.

Kuvauslupa ja kuvien käyttöoikeuslupa

Arkkitehtuuripajoja järjestettäessä on huomioitava kuvauslupa sekä nimen julkaisemiseen liittyvät lupa. Kuvauslupalaput tulee toimittaa ryhmän ohjaajille ennakoon, jotta vanhemmat ehtivät täyttää ja toimittaa ne palautettuina.

Kuvausluvista voidaan selvittää saako lapsi näkyä kuvassa, saako lapsen nimi näkyä kuvaa julkaistaessa, saako teosta kuvata ja saako lapsen koko nimi tai etunimi näkyä

teoksen yhteydessä esimerkiksi näyttelyssä. Lapsiryhmissä yksi mielekäs ratkaisu on julkaista kuvia vain tekevästä käsistä tai valmiista teoksista. Valokuvaustehtävässä, jonka tuotoksia, kuvia ja tekstiä julkaistaan mahdollisesti sosiaalisessa mediassa tai muuten painettuina, nuorilta tarvitaan käyttöoikeus julkaisuun.

Kokemukset arkkitehtuuripajoista

Kaikista arkkitehtuuripajoista sain opettajilta, ohjaajilta ja lapsilta paljon positiivista palautetta. Toki aina uusissa pajoissa on kehitettävää ja uudenlaiset toimintamallit voivat joillekin tuntua haastavilta. Lapset ja nuoret olivat pääsääntöisesti innokkaasti mukana, samoin opettajat, ohjaajat ja vanhemmat, joiden asenne ja tuki tekemisen onnistumiseksi myös tärkeää.

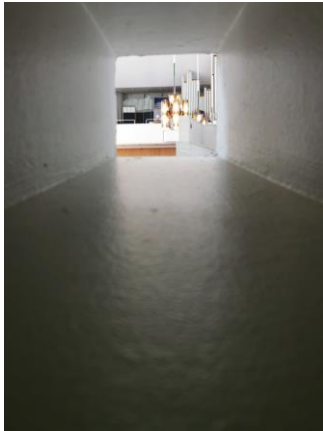
1. ARKKITEHTUURIPISTEENI

Seinäjoki, Aalto -keskus

Palautteen mukaan työpaja oli mitoitettu hyvin ja ohjeistus oli selkeä. Paja oli suunnattu yläkoulu- ja lukioikäisille. Yläkouluikäisistä osa suhtautui epäilevästi kuvankäyttöoikeuden antamiseen eikä täyttänyt lappua eikä lähettänyt kuvaa. He ovat vielä nuoria murrosikäisiä ja ehkä tällaiset asiat ovat uusia ja siksi voivat epäilyttää, jopa pelottaa. Lukioikäisillä ryhmänohjaaja oli alustanut asian hyvin eikä vastaavaa haastetta ollut asian suhteen. Ikä ja muutama vuosi elämäkokemuksia, kasvu ja itsenäistyminen vaikuttanevat myös asiaan. Mutta tästä oppien, kannattaa pohjustaa asia hyvin. Joskus kouluilla on lyhyehkö aika olla pajassa, niin ennakoivalmistautuminen auttaa hyvin. Lukior ryhmä kävi lupakäytännön ja täytti kuvienkäyttölupapaperin jo edellisellä tunnilla koulussa, jolloin pajassa keskityttiin tehtävän pohjustukseen ja tehtävän tekemiseen. Lukioikäiset palauttivat tehtävän myös opettajalle, joka saattoi vaikuttaa myös tehtävään paneutumiseen. Osa oppilaista halusi keskittyä vielä kuvien valintaan ja tekstien kirjoittamiseen kotona, ja lähettivät tehtävän lähipäivien kuluessa.

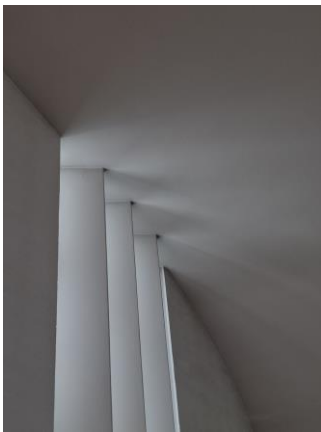
Pajalaiset olivat uteliaita tutustumaan rakennusten tiloihin ja kiersivät innokkaina eri paikoissa. Heille mahdollistettiin pääsy myös Lakeuden Ristin -torniin, urkuparvelle sekä mainostettiin muita vieraampia vierailukohteita Aalto-keskuksessa. He vierailivatkin tiloissa, joissa eivät olleet aiemmin käyneet, löysivät monia uusia näkökulmia, yksityiskohtia ja tilakokemuksia löytäen pajan aikana. Joku testasi myös laulaen kirkkotilan akustiikkaa, mikä oli hieno hetki seurata.

Otetut kuvat, niille annetut nimet ja kokemukseen liitetyt tekstit olivat koskettavia, kiinnostavia ja koin nämä saatuani, että tehtävä oli onnistunut saavuttamaan sen, mitä sillä hain.



Kirkko laatikossa

Kuva herättää mielenkiintoa.



Valojen ja varjojen tyyneys

Kuva on hyvin rauhallisen tuntuinen, yksinkertainen mutta kaunis. Sopii hyvin Lakeuden Ristin kaltaiseen tilaan.



Tulevaisuuden kaaret

Tämä kirjaston yksityiskohta ei saanut aikaan oikeen mitään tunteita muuta kun rauhallisuutta ja turvaa. Ympäristö sai minut tuntemaa siltä kuin kaikki tulisi olemaan hyvin tulevaisuudessa.

2. ARKKITEHTUURIMATKA RAKENNUKSEN SALOIHIIN

Seinäjäki, Lakeuden Ristin -kirkko

”Kiitos sulle tosi kivasta työpajasta! Voi kun jaksaisit ens vuonna pitää tuon uudelleen”, kommentoi pajaan osallistuneen luokan mukana ollut opettaja. Lapset olivat hyvin avoimia ilmaisemaan kokemustaan ja tunteitaan tilakokemuksesta, rakennuksesta. Maalauksista tuli koskettavia, henkilökohtaisia ja hyvin ainoalaatuisia. Erilaiset kokemukset, tavat ja taidot ilmaista itseään niin maalaten kuin sanallisestikin näkyvät töissä. Innostuin heidän kyvystään ilmaista, kokea ja ymmärtää

tehtävänanto sekä kunnioituksesta omaa ja toisen ilmaisua ja kokemusta kohtaan. Uskon, että tilanne oli turvallinen kokea ja ilmaista ja se näkyi näissä pajoissa.

Alun tilan aistimisen ja maalaamisen, paikalla olemisen vastapainoksi kukin sai maalattuaan omaa tahtia siirtyä etsimään ja tunnustelemaan materiaaleja. Liikkuminen oli hyvä vastapaino maalaamisen perään ja oli kivaa löytää kuvien materiaalit ja kokeilla, miltä ne tuntuvat. Osa halusi kulkea yksin, osa kaverin kanssa. Toisen vuoden oppilailla ja pääosin ensimmäisen luokan oppilaillakin tämä sujui hyvin, osalle vähän haastavampaa, mutta tässähän aikuinen tai kaveri voi olla tukena. Lopuksi vielä etsimme aarteita, yksityiskohtia kuvakorttien avulla. Silloin piti keskittyä havainnoimaan tarkasti ja vähän erikoisista näkökulmista. Tämä oli kiva innostava löytöretki ja vähän energianpurkuakin keskittymisen jälkeen. Osa oli helppoja löytää ja osa vaati tarkempaa katsomista, näkökulman kääntämistä, mutta löytäminen ilahdutti. Paja toimi ajatellusti ja kuten opettajat kommentoivat, että lapset todennäköisesti katsovat tilaa seuraavalla kerralla vähän eri tavoin ja havainnoivat enemmän. Tutusta tilasta löytyi paljon uutta koettavaa ja nähtävää.

Pajojen loputtua siivotessani kirkkoon sattumalta tuli paikalle iäkäs rouva, jonka kanssa keskustelimme lasten pajoista, kokemuksesta ja teoksista pitkään. Olimme molemmat haltioissaan ja hän oli hyvin ihastunut, että lapsille ja nuorille tarjotaan tällaisia kokemuksia arkkitehtuurista ja itsensä kohtaamisesta.



Kuvat: Marja-Riitta Hangasmäki

3. RAKENNUKSEN HENKI

Alajärvi, Aalto -keskus, kaupungintalo

Ähtäri, Sininen talo, Pirkanpohjan taidekeskus

”Oli mielenkiintoinen ja luovuutta kasvattava ja kaikin puolin kehittävä projekti, kiitos. Arkkitehtipajaa on usein muisteltu jälkeinpäinkin. Itseeni teki vaikutuksen saatavilla olevien materiaalien runsaus ja monipuolisuus ja Sinun taito innostaa ja kuunnella lasta.”

”Saatiin ihana käynti Villa Väinölässä ihan meille varatulla ajalla. Taideteokset olivat upeasti esillä näyttelyssä ja lapset olivat ylpeitä teoksistaan. Isojen koululaisten työt tekivät näyttelyssä vaikutusten lapsiin myös.”

Lapset olivat rohkeasti mukana tutkiessamme salapoliiseina rakennuksen julkisivuja ja sisätiloja, vaikka olin uusi ja vieras ohjaaja. Ryhmän ohjaajat eläytyivät mukaan, mikä oli hienoa, vanhempia ja isovanhempia ehkä vähän ujostutti ja kulkivat katsellen mukana. Lasten kanssa mielikuvituksellisesti aistimme ja sanallistimme sisätiloja, kuten esimerkiksi kapea pimeä käytävä kuin myyrän tunneli, avartuva matalahko tila kuin myyrän pesä, korkeaa avara valoisa tila kuin myyrä astuisi tunnelistaan ulos. Lasten kanssa oikein hahmotettiin tiloja, niiden tunnelmia, värien vaikutusta, valontuloa, kokoa ja he eläytyivät ja aistivat rohkeasti mukana. Valtuustosalissa vielä rohkeasti heittäytyivät silkkiliinoja heiluttaen ja liikkuen aistimaan tilan tuntua ja lopulta rohkeasti kaikki makasimme lattialla ja mietimme, miltä tila tuntui ja näytti siitä näkökulmasta. Ryhmässä saatiin upeasti luottamuksellinen tunnelma kokea ja seikkailla, eläytyä ja aistia.

Maalatesakin he rohkeasti eläytyivät kokemaamme ja maalasivat tilan ja kokemuksen herättämää tunnetta tavalla, jolla itse halusivat sitä ilmentää lopuksi myös sanallistaen aikuisille ilmaisemansa. Todella hienosti lapset pääsivät sisälle näihin tapoihin kokea ja ilmaista itseään, ja paja toteutui suunnitellusti.



Pajassa askarrettiin Paikan henki -hahmo, rakennuksen suojelija sekä hänelle koti eli rakennettiin pienoismalli miettien, millainen tuo hahmo on ja millaisen kodin hän tarvitsee. Vessapaperirulla oli tarjolla askarteluun ja niinpä moni sen tuttua materiaalina valitsi, olisi pitänyt tarjota se vasta rakenteluvaiheessa, niin hahmojen muodot olisivat varioineet enemmän. Lapset olivat kekseliäitä ja aikuiset ymmärsivät roolinsa tukena ja apuna antaen lasten tehdä oman näkemyksensä mukaisesti. Lapset olivat kekseliäitä ja innokkaita ja luovuus ja rohkeus tehdä ja ilmaista vahvistui pajan edetessä ja teoksista tuli yksilöllisiä, upeita.



Kuvat: Mia Kellberg-Hakala



4. KAUPUNKIPAJA

Alajärvi, kaupungin keskusta ja Aalto -keskus

Ryhmä oli innostunut tehtävistä, aiheesta ja ohjauksesta. Heillä oli ennestään kokemusta myös pienoismallirakentamisesta ja opettaja oli innostuneena ja auttavana oppilaiden työprosessin tukena. Projektissa löytyi ensimmäisessä vaiheessa monenlaisia ideoita kaupunkitilaan, joista jokainen valitsi itselleen mielekkään jatkotyöskentelyyn. Olemassa oleva ympäristö vaikutti rakennusten ulkonäköön ja materiaaleille löydettiin mielekkäitä käyttötapoja. Pajassa olisi voinut olla vielä useampia kertoja tai yksittäinen kerta olisi voinut olla pidempikestoinen, sillä ryhmä olisi mielellään työstänyt teoksiaan pidempään.



Kuvat: Mia Kellberg-Hakala

5. TILAKOKEMUSPAJA / AISTIPAJA TILASTA / RAKENNUKSESTA JA SEN YMPÄRISTÖSTÄ

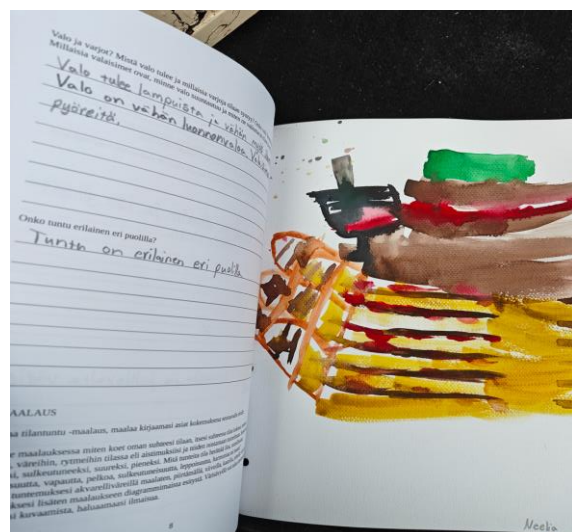
Jyväskylä, Taulumäen kirkko

Paja liittyy arkkitehtuurin kokemiseen ja kokemuksellisuuteen aistien, maalaten ja kirjoittaen, miten kukakin lapsi kokee tilan. Heille on tehtäväpaperit, joihin kirjataan havainnot ulko- ja sisätilasta sekä akvarellipaperi kokemuksen ilmaisuun. Paperit koottiin myöhemmin kirjasiksi. Pajassa tilantuntua aistittiin eri aistein ja tilassa liikkuen. Pajassa meillä oli mahdollisuus aistia myös ääntä kanttorin soittaessa. Se oli hieno mahdollisuus aistia musiikin, äänen vaikutusta tilan tunnelmaan, kokemukseen tilasta.

Opettajien antaman palautteen mukaan paja ja materiaali olivat hyvät. Pajan kirjallinen tehtävä oli kuitenkin joillekin haastava, josta tuli palautetta. Siihen liittyi sekä haasteita keskittyä että kielellisiä haasteita. Osa olisi halunnut tehdä pajan tehtäviä pidempään.

Taulumäelle tehty pajakirjanen kaipaa kehittämistä, sillä sen kokoaminen papereista kirjaseksi on työläs. Kirjanen toimisi paremmin painotuotteena. Siinä voisi olla kuvitusta ja yleistekstiä tilakokemuksesta ja aistimisesta. Kirjanen sopii myös aikuisille ja vähän vanhemmille, lukioikäisille. Toinen vaihtoehto voisi olla kaksi irrallista maalausta ja kyselylomake, joka myös helpottaa niitä, joilla kirjoittamisen tai kielen kanssa haasteita. Kaikki lapset eivät kaikki pysty, jaksa, osaa ilmaista itseään sanallisesti vastaten kysymyksiin, joten lapsille rastiruutuun -lomake aistikokemuksista voisi olla mielekkäämpi, joten työstin myös sellaista. Toisaalta lomakkeen suhteen mietin, että johdatteleeko se ajatuksia liikaa johonkin suuntaan.

Ajattelin kirjasen saavan tekijänsä miettimään rakennusta ja ympäristöä, kiireettä, pysähtymään ja kokemaan. Samalla ajattelin, että kun siihen tallentuu henkilön kokemus, voidaan tuota kokemusta sanoin ja kuvin avata muille. Ja osalla se toimikin näin, mutta ihmiset ovat erilaisia ja osalle ei niin mielekästä tällainen pysähtyminen, katseleminen, kuunteleminen, aistiminen, tehtävän, tilan äärellä ja kirjallinen ilmaisu.



Kuvat: Mia Kellberg-Hakala

6. RAKENNUS YMPÄRÖIVÄÄN TILAAN, Sinisen talon kahvila

Ähtäri, Sininen talo.

Pajan osallistujat olivat innostuneita tehtävästä ja sen aiheesta. Pajaan osallistuneet oppilaat ideoivat, suunnittelivat ja piirsivät, sekä rakensivat innostuneena kahvilarakennustaan.

Pajaan olisi tarvittu toinenkin leikkaamaan mattopuukolla, koska välillä oli monta jonossa leikattavien osien kanssa ja silloin minulla meni aika leikkaamiseen. Olisi ollut mielekästä kierrellä enemmän tekijöiden luona, innostaa ja tukea ratkaisemaan esille tulleita pulmia ja miettimään rakennukseen moniin rakennuksen arkkitehtuuriin vaikuttavia asioita kuten muotokieltä, kokoa, materiaalinkäyttöä, väriä. Pajalaiset olivat kyllä hyvin rohkeita kysymään neuvoa ja samalla, kun leikkasin mattopuukolla, pystyin sanallisesti ohjeistamaan kysyjä. Osa pajaan osallistuneista olisi halunnut lisäkerran työstääkseen pienoismallia pidempään. Osa taas sai teoksensa aiemmin valmiiksi ja odottelivat pajan päättymistä. Ihmisten erilaiset temperamentit ja työtavat, tapa nähdä ja kokea, ilmentää itseään tulevat hyvin esille pajatyöskentelyssä.



Kuvat Mia Kellberg-Hakala

Lopuksi

Hankkeen arkkitehtuuripajojen ideointi, suunnittelu, pajojen työ ja pitäminen moninaisine järjestelyineen eri paikoissa eri paikkakunnilla ja eri ihmisten kanssa on ollut mielenkiintoinen ja innostava projekti ja prosessi. On ollut etuoikeutettua saada järjestää pajoja näissä upeissa arkkitehtonisissa ympäristöissä ja saada kohdata innostuneita eri ikäisiä lapsia ja nuoria aikuisineen. On ollut upeaa nähdä, miten innostuneesti arkkitehtuurikasvatus ja arkkitehtuuripajatoiminta on eri toimijoiden ja osallistujien taholta otettu vastaan. Olen kiitollinen kaikesta yhteistyöstä ja avusta eri paikkakunnan toimijoille. Hanke pilottina huomioiden eri näkökulmat tuottaen muuntuvaa kerrostunutta näyttelyä, tuottaen muistelu- ja arkkitehtuuripajoja on ollut uutta luova kokonaisuus ja tuonut itsellekin erilaisia näkökulmia. Kokonaisuus on kiinnostava ja moninainen ja on ollut mielekästä olla siinä osallisena. Työskentely on ollut innostunutta ja kannustavaa.

Arkkitehtuuripajojen ajatuksena oli auttaa ihmisiä havahtumaan lähiympäristöön, arkkitehtuurikohteisiin ja kaupunkitilaan ja huomaamaan niiden merkitys ympäristölle ja asukkaille. Ainakin pajoissa moni totesi, että näkee tutut asiat vähän toisella tavoin nyt tai huomaa asioita, joille ei aiemmin antanut huomiota. Toivottavasti pajat

innostavat myös arkkitehtuurikasvatuksen pariin, lisäämään pajatoimintaa maakuntaan ja luomaan kenties uusia hankkeita. Arkkitehtuuripajoissa ei vain rakennella vaan niissä on kuitenkin pohjalla joku syvempi merkitys; näiden arkkitehtuuripajojen kehittäminen ja luominen on innostavaa.

Hankkeessa arkkitehtuuripajaan osallistuvat tutkivat toki ympäristöään, mutta samalla ammentavat luovuutta ja tunteita itsestään. Rohkeus tehdä ja kokea, ilmaista itseään ja kehittää luovuutta ja taitoja ovat arkkitehtuuripajojeni tärkeä lähtökohta. Hankkeen myötä lasten teokset ovat päässeet myös esille, mikä on hieno ja sisintä rakentava kokemus kaikenikäisille lapsille ja nuorille.

Hankkeen myötä on luotu uudenlaisia arkkitehtuuripajoja, joissa pääteemana on arkkitehtuurin kokemuksellisuus. Toivottavasti sen myötä lapsille ja nuorille on istutettu siemen havainnoille kokea ja aistia ympäristöään, luontoa ja rakennettua, ja sen merkityksellisyydelle. Toivottavasti arkkitehtuurikasvatus auttaa näkemään ympäristö seikkailuna, johon voi rohkeasti pujahtaa ja nauttia.

Lähteet

SAFA, Suomen Arkkitehtiliitto -Finlands Arkitektförbund, the Finnish Association of Architects (2014), *Arkkitehtuurin ABC, löytöretki rakennettuun ympäristöön*, Art-Print Oy

Pallasmaa Juhani (2014). *Kohtaamisia: kirjoituksia arkkitehtuurista ja taiteesta*. Ntamo tmi

Granö Päivi & Niemistö Hanna. (2022). Esteettinen elämys ja kokemus lasten taidekasvatuksen perustana. Teoksessa I. Ruokonen (2022). *Ilmaisun ilo. Käsikirja 0-8 -vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen* (s. 45-57). PS-kustannus.

Sjövall Kaisa, (2017) *Suunnittele, rakenna, leiki, opi: Arkkitehtuurikasvatuksen suuntaviivoja Arkkitehtuurimuseon työpajatoimintaan* [Taiteen maisterin tutkinnon opinnäyte, kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, Taiteen laitos, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu Aalto-yliopisto].